

TÜRKİYE’NİN GÜRCİSTAN İLE DIŞ TİCARETİNDE REKABET GÜCÜ: BALASSA AKÜ ENDEKSİ ANALİZİ

The Competitiveness of Turkey in the Foreign Trade with Georgia: Analysis with the Balassa RCA Index

İmeda PAKSADZE* & Tuncay ÇELİK**

Öz

Uzun yıllardır dış ticaret açığı probleminden kurtulamayan Türkiye’nin, dış ticarete özellikle komşularına karşı rekabet gücüne sahip olması son derece önemlidir. Komşularla ticaret nakliye avantajları nedeniyle dış ticarete karlılığı arttırırken ülkelerarası karşılıklı rekabet gücü ölçümü, bu ülkelerin hangi mal gruplarında uzmanlaşma gösterdiklerinin de belirlenmesi açısından ayrıca önem arz etmektedir. Bu çalışmada dış ticaret ilişkileri çerçevesinde, Türkiye’nin Gürcistan pazarındaki rekabet gücünün genel analizi yapılmaktadır. Söz konusu çalışmada iki ülke arasında Covid-19 pandemisi öncesi ve sonrası ayrı ayrı incelenmiştir. Türkiye’nin Gürcistan’a göre karşılaştırılabilir üstünlüğünü tespit etmek için 2019-2020 yılları ile sınırlandırılan çalışmada, Balassa (1977) tarafından geliştirilen ve rekabet gücü ile birlikte ülkelerin uzmanlaşma seviyesini de veren açıklanmış karşılaştırılabilir üstünlük (AKÜ) endeksi hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye’nin, Covid-19 pandemisinin başlangıcı olan 2019 yılı ilk yarısında Gürcistan’a karşı rekabet gücünün düştüğü, pandemi etkilerinin ağırlaştığı ve kapanmaların yaşandığı daha sonraki aylarda ise tekrar yükseldiğı tespit edilmiştir. Türkiye’nin araştırma döneminde Gürcistan’a göre daha çok mal grubunda rekabet gücü üstünlüğüne sahip olduğı görülmüştür.

Abstract

It is very important for Turkey which has been unable to avert its foreign trade deficit for many years, to have competitive power in foreign trade, particularly against its neighbors. Despite the fact that trading with neighbors boosts profitability due to transportation advantages, the evaluation of mutual competitiveness between countries is also essential for identifying the product categories in which these nations specialize. In this study, a general analysis is performed for Turkey’s competitiveness in the market of Georgia within the framework of foreign trade relations. In the study mentioned, the periods before and after the Covid-19 pandemic between the two countries were examined separately. To determine the comparative advantage of Turkey over Georgia in the period of 2019-2020, the RCA index which is developed by Balassa (1977) and covers the level of specialization of countries with competitiveness. According to the obtained results, Turkey’s decline of competitiveness at the beginning of 2019 against Georgia and the increase during the following months when the effects of the pandemic were severe and the lockdown was in effect is seen. It is also observed that during the research period Turkey had superior competitiveness against Georgia mainly in the aspect of goods.

Anahtar Kelimeler:

Açıklanmış
Karşılaştırılabilir
Üstünlükler,
Gürcistan,
Türkiye, Covid-19,
Dış Ticaret.

JEL Kodları:

F13, F14, F53.

Keywords:

Revealed Comparative
Advantages, Georgia,
Turkey, Covid-19,
Foreign Trade.

JEL Codes:

F13, F14, F53.

*Doktora Öğrencisi, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkiye, imedapaksadze@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3772-9308 (Sorumlu Yazar)

** Prof. Dr., Kayseri Üniversitesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, Türkiye, tcelik@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2667-4786

Makale Geliş Tarihi (Received Date): 07.06.2022 Makale Kabul Tarihi (Accepted Date): 30.09.2022

Bu eser Creative Commons Atf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

1. Giriş

Son yıllarda Türkiye, Gürcistan için çok önemli stratejik ortak haline gelmiştir. Kafkasya Bölgesinde Soğuk Savaş’ın sona ermesinin ardından Rusya’nın Kafkasya Bölgesi’ndeki siyasi etkisinin zayıflatılması ve Türkiye’nin Bakü-Tiflis-Ceyhan Projesi’ni destekleme arzusu, iki ülkenin çıkarlarını birbirine yakınlaştırmıştır. Hızla gelişen karşılıklı ilişkilerde dış ticaret, enerji, savunma ve güvenlik alanları özellikle dikkat çekicidir.

Ülkeler arası ticaret, iki veya ikiden fazla ülkenin aralarında yapmış olduğu yasal anlaşmalarla geliştirilebilmektedir. Bu tarz anlaşmaların temel amacı, ülkelerarası ticareti genişleterek belli mal gruplarında üstünlük sahibini belirlemek, gümrük işlerini kolaylaştırmak ve uygulaması daha kolay daha düşük vergilerle daha fazla ticaret gerçekleştirmektir. Uluslararası ticarete bunun en güzel örneği, ülkelerarası yapılan serbest ticaret anlaşmalarıdır. Kısacası, serbest ticaret anlaşması ile üye ülkelerin refah seviyeleri arttırılmaya çalışılmaktadır.

Gürcistan 14 Haziran 2000 yılından bu yana Dünya Ticaret Örgütü’nün üyesidir. Buna göre Gürcistan, DTÖ üye devletleriyle ticari ilişkilerini “Tercihli Yardım Rejimi” (MFN) temelinde yürütmektedir. Gürcistan, serbest ticaret rejimi çerçevesinde tüm BDT ülkeleri, Avrupa Birliği, EFTA ülkeleri, ABD, Birleşik Krallık, Hong Kong ve Türkiye ile iş birliği yapmaktadır. Ayrıca Çin’in dünyada serbest ticaret anlaşması yaptığı 21 ülkeden biri Gürcistan’dır. Gürcistan ve Türkiye arasında serbest ticaret anlaşması, 21 Kasım 2007 tarihinde Gürcistan’ın başkenti Tiflis şehrinde imzalanmış ve Bakanlar Kurulunca onaylanarak 24 Eylül 2008 tarihli ve 27007 (Mükerrer) sayılı T.C. Resmi Gazete ’de yayımlanmıştır. Günümüzde Gürcistan-Türkiye ilişkileri, yeni bir iş birliği biçimi olan Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyinin kurulmasıyla nitelik olarak yeni bir düzeye ulaşmıştır. 2012 yılında Dışişleri Bakanları tarafından düzenlenen Gürcistan-Azerbaycan-Türkiye üçlü formatı olan “Trabzon Deklarasyonu” gerçekleşmiştir. Ayrıca 19 Temmuz 2016’da Ankara’da, ülkelerin Cumhurbaşkanı tarafından önemli görüşmeler yapılmış ve Gürcistan-Türkiye iş birliğinin tüm ana yönlerini özetleyen “Ankara Deklarasyonu 23” imzalanmıştır.

Uluslararası ticaret, uluslararası siyaset üzerinde büyük etkiye sahip olduğu için ülkeler arasında yakın iş bağları yaratmaktadır. Aslında bu önemli bir barış faktörü olmakla birlikte modern dünyada serbest piyasa ve pazarlama ekonomisi uluslararası ticareti daha da önemli hale getirmektedir. Son zamanlarda ortaya çıkan Covid-19’un dünya ekonomisine olumsuz etkileri olmuştur. Bu çalışmanın amacı, Gürcistan-Türkiye dış ticaret ilişkilerini özellikle 2019-2020 yılları ile sınırlandırılan dönemi detaylı olarak analiz etmektir. Rusya’nın dağılmasından sonra kurulan ve geçiş ekonomileri olarak adlandırılan ülkelerden biri olan Gürcistan ekonomisi ile ilgili literatürde yok denecek kadar az sayıda çalışma vardır. Özellikle son 10 yıldır hızla gelişen karşılıklı ticarete Gürcistan-Türkiye arasındaki rekabet gücünün pandemi döneminde temel sektörler itibariyle belirlenmesi literatüre önemli bir katkı sunacaktır. Söz konusu çalışmada Gürcistan ve Türkiye arasında Covid-19 başlangıcı ve sonrasını temsilen 2019-2020 dönemi karşılıklı ihracat-ithalat kullanılarak aylara göre hangi ülkenin hangi mal gruplarında rekabet gücüne sahip olduğu AKÜ endeksi ile tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın giriş bölümünden sonra 2. bölümde Türkiye-Gürcistan karşılıklı dış ticareti özetlenmiş, 3. bölümde AKÜ endeksine ait bilgiler verilmiş, 4. bölümde ilgili literatür özetlenmiş, genel bir değerlendirmenin yapıldığı 5. Bölümle de çalışma tamamlanmıştır.

2. Türkiye'nin Gürcistan ile Dış Ticareti

Dünya tarihinde ortaya çıkan birçok olay ülkeler arasında dış ticaretin gelişmesine önemli imkân sağlamıştır. Ülkelerin coğrafi, ekonomik, kültürel vb. konularda birbirinden farklı özelliklere sahip olması, ülkeler arası ticareti hem gerekli kılmakta hem de kolaylaştırmaktadır. Türkiye ile Gürcistan arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler aktif olarak eski Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra başlamıştır. Türkiye, Gürcistan'ın bağımsızlığını 16 Aralık 1991 tarihinde tanımıştır. Diplomatik ilişkilerin tesisine ilişkin protokol ise 21 Mayıs 1992 tarihinde imzalanmış ve karşılıklı olarak büyükelçilikler açılmıştır. Günümüzde Türkiye ile Gürcistan arasındaki ilişkiler stratejik ortaklık düzeyindedir. Gürcistan'a en çok doğrudan yatırım yapan ülkeler arasında da Türkiye ilk sıralarda yer almaktadır. Bu başlık altında öncelikle Gürcistan ve Türkiye'nin son yıllardaki dış ticaret yapıları özetlenmiş daha sonrada iki ülke arasındaki ticaret sektörleri açısından detaylı olarak ele alınmıştır.

2.1. Gürcistan'ın Dış Ticareti

Ülkeler, iki veya ikiden fazla ülke ile ticaret yaparak ticarettten önemli faydalar, özel avantajlar ve daha fazla kazanç sağlamaktadırlar. Günümüzde Gürcistan çok taraflı dış ticari ilişkiler gerçekleştiren bir ülkedir. Çeşitlendirilmiş bir ortaklar çemberi ile iş birliği yapmaktadır. Hem geleneksel (turizm, vb.) hem de yeni ortak ekonomik ilişki biçimleri (ortak girişimler, serbest ticaret bölgeleri) geliştirilmektedir.

Gürcistan 14 Haziran 2000 yılından itibaren Dünya Ticaret Örgütü'nün bir üyesidir. Buna göre Gürcistan, DTÖ üye devletleriyle ticari ilişkilerini "Tercihli Yardım Rejimi" (MFN) temelinde yürütmektedir. Gürcistan, serbest ticaret rejimi çerçevesinde tüm BDT ülkeleri, Avrupa Birliği, EFTA ülkeleri, ABD, Birleşik Krallık, Hong Kong, Türkiye ve Çin Halk Cumhuriyeti ile iş birliği yapmaktadır. Günümüzde BDT ülkeleri ile serbest ticaret anlaşmaları (STA) çerçevesinde tek istisna Gürcistan-Rusya ilişkileridir. Dış ticareti daha da kolaylaştırmak ve geliştirmek için Gürcistan sürekli yeni adımları atmaktadır. 2019'da Gürcistan ve Güney Kore serbest ticaret müzakerelerine başlamış, aynı zamanda İsrail, Hindistan, Suudi Arabistan, Endonezya ve diğer bazı ülkelerle serbest ticaret anlaşmaları planlanmıştır. Bu faaliyetlerin temel amacı, Gürcistan'ın stratejik coğrafi konumunu en uygun şekilde kullanmaya çalışmak ve Avrupa ile Asya arasında ana bağlantı hattı haline gelmeye çalışmaktır. Dış ticareti daha da geliştirmek için atılan etkili adımlar, Gürcistan'ın bağımsızlığa kavuştuğu günden bu yana her yıl ekonomisinin büyümesi ve ihracat-ithalatının önemli ölçüde artmasını sağlamıştır. 2020 yılında Gürcistan'ın büyük ticaret ortakları ile yapılan ticareti aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Ülke gruplarına göre Gürcistan'ın Başlıca Ticaret Ortakları (2020)

	BDT Ülkeleri	AB ülkeleri	Diğer
İhracat	%44,5	%21,1	%21,1
İthalat	%30	%23,9	%46,1

Kaynak: Gürcistan Millî İstatistik Kurumu (2020).

Tablo 1'e bakıldığında Gürcistanın başlıca ticaret ortakları ülke grup sıralamasına göre Bağımsız Devletler Topluluğunun (BDT) en büyük payı aldığı görülmektedir. Tablo 2'de ülkelere

göre ticaret ortakları incelendiğinde ise ilk sırada Türkiye daha sonra Çin ve Rusya’nın yer aldığı görülmektedir.

Tablo 2. Gürcistan’ın İlk 5 Ticaret Ortağı (2020)

	Çin	Azerbaycan	Rusya %	Bulgaristan	Ukrayna	Diğer
İhracat	%15,4	%13,4	12,9	%9,4	%6,1	%42,7
İthalat	Türkiye	Rusya	Çin	ABD	Azerbaycan	Diğer
	%17,6	%11	%8,9	%7	%5,9	%49,7

Kaynak: Gürcistan Milli İstatistik Kurumu (2020).

Koronavirüs salgını karşısında Gürcistan’ın ekonomisi ciddi kayıplara uğramıştır. Gürcistan’ın Ulusal İstatistik Kurumu (Geostat) verilerine göre Ocak-Aralık 2020’de dış ticaret cirosu, 2019’un aynı dönemine göre %14,9 düşerek 8,1 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Aralık döneminde, Gürcistan’ın toplam ihracatı bir önceki döneme göre %12,1 azalarak 2,4 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ithalat ise %15,9 düşüşle 5,7 milyar dolara gerilmiştir. Gürcistan’ın, 2020 yılı verilerine göre en büyük ticaret ortakları Türkiye, Rusya ve Çin olmuştur. Bu üç ülke toplam ticaret cirosunun %36’sını oluşturmaktadır. Aşağıda verdiğimiz Tablo 3’te yıllar itibariyle Gürcistan’ın dış ticaret gelişimi gösterilmektedir.

Tablo 3. Gürcistan’ın Dış Ticaret Gelişimi (2015-2020 Milyon \$)

Dış Ticaret	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hacim	9.508,4	9.459	10.802	12.741	13.315	11.396
Toplam ihracat	2.204,2	2.117	2.745	3.379,7	3.798	3.343
Toplam İthalat	7.304,2	7.341	8.056	9.361,6	9.516	8.052
Denge	-5.100	-5.224	-5.310	-5.981	-5.718	-4.709

Kaynak: Gürcistan Milli İstatistik Kurumu (2020).

Tablo 3’te görüldüğü gibi 2015 yılından bugüne Gürcistan sürekli dış ticaret açığı vermektedir. 2018’e kadar sürekli artan dış açık, 2019’da başlayan pandeminin etkisiyle son iki yıl azalma göstermiştir. Gürcistan’ın üretimi dışa bağımlı bir yapı sergilediği için dış ticaret açığının kısa vadede azaltılması da henüz mümkün görünmemektedir. Gürcistan’ın dış ticareti ağırlıklı olarak Türkiye, Rusya, Çin, Azerbaycan ve Almanya iledir (Kırıkkale Ticaret ve Sanayi Odası, 2021: 7-10).

Toplam ihracat içinde Gürcistan’ın başlıca ihraç ürünlerini %19,8 ile kara taşıtları, %17,8 ile demir, cüruf ve kül, %13,7 ile içecekler, alkoller ve sirke, %9,3 ile demir ve çelik, %4,7 ile ilaç, %3,2 ile de meyve ve yemişler oluşturmaktadır. İthal ürünleri ise %14,2 ile mineral yakıtlar/mineral yağlar ve ürünleri, %10,1 motorlu kara yolu taşıtları, %9,5 ile makineler/mekanik aletler/nükleer reaktörler/ kazanlar (aksamları), %7 ile demir, cüruf ve kül, %6,7 ile elektrikli aletler, donanım ve parçaları, %4,5 ile de eczacılık ürünleri ve kozmetik oluşturmaktadır (Dışişleri Bakanlığı, 2019).

2.2. Türkiye’nin Dış Ticareti

Günümüzde Türkiye ekonomisi, IMF tarafından yükselen bir piyasa ekonomisi olarak tanımlanmaktadır. Türkiye 31 Aralık 1995 tarihinden beri AB Gümrük Birliği üyesidir.

Dünyadaki küresel finansal krizlere rağmen Türkiye ekonomisi, 2010’da %9,2 ve 2011’de %8,5 büyüyerek Avrupa’nın en hızlı büyüyen ekonomisi olmuştur.

Türkiye, GATT’ın Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) şekline dönüşmesiyle bu kuruma 1 Ocak 1995 tarihinde üye olmuştur. Türkiye ile DTÖ arasında yapılan anlaşmalar tarım, anti dumping, ödemeler dengesi, gümrük değerleri, ithalat yasakları, bölgesel ticaret anlaşmaları, teknolojik ürünler, menşee kuralları, korunma önlemleri, hizmetler, ticarete teknik engeller, tekstil, fikri mülkiyet hakları, ticaret ve gelişme gibi konular üzerine yoğunlaşmaktadır (Dışışleri Bakanlığı, 2020).

Dış ticaretin artırılması Türkiye için en önemli bir önceliktir. Türkiye dış ticaretin daha geniş hale gelmesi amacıyla her yıl yeni adımlar atarak birçok ülke ile STA’lar imzalamaktadır. Günümüzde Türkiye 37 adet STA imzalanmış olup anlaşma çerçevesinde “kolaylaştırılmış halde dış ticaret” yürütölmektedir. Bunlardan merkezi ve Doğu Avrupa ölkeleriyle imzalanmış olan 11 STA, bu ölkelerin Avrupa Birliği üyelikleri nedeniyle feshedilmiştir. Bahsedilen Gümrük Birliği (T.C-AB Gümrük Birliği) Anlaşması kapsamında sadece sanayi ürünlerini ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsar. Geleneksel tarım ürünleri ise kapsam dışı kalmaktadır. Buna ek olarak Türkiye AB ile Gümrük Birliği anlaşması gereği AB’nin 3. Ölkelere yaptığı STA’ları 5 yıl için de söz konusu ölkelere yapmak zorundadır. 21 STA ise EFTA ölkeleri ile imzalanmış olup halen yürütölmektedir. Suriye’de devam eden iç savaş nedeniyle “Serbest Alanı Tesis Eden Ortaklık Anlaşması” 6 Aralık 2011 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile askıya alınmıştır. Aynı zamanda 1 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe giren Türkiye ile Ürdün arasındaki STA 22 Kasım 2018 tarihinde tam olarak yürürlükten kaldırmıştır. Son zamanlarda Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ticari ilişkiler Karabağ Savaşı’nın sona ermesinin ardından önemli ölçüde gelişmiştir. 11 Aralık 2020 tarihinde Türkiye ile Azerbaycan arasında, karşılıklı ziyaretlerde kimlikle seyahat imkânı tanıyan anlaşma imzalanmış, aynı zamanda Birleşik Krallık’ın AB’den çıkış sürecine paralel olarak Türkiye ile Birleşik Krallık arasında yeni STA 1 Ocak 2021’de yürürlüğe girmiştir (Ticaret Bakanlığı, 2020). Yukarıda belirtildiği gibi, Türkiye’nin dış ticaret hacmi giderek artmaktadır. Aşağıda TÜİK yıllık verilerine dayanılarak Türkiye’nin dış ticaretindeki gelişmeler 2015-2020 dönemi için verilmiştir.

Tablo 4. Türkiye’nin Dış Ticaret Gelişimi (2013-2020 Bin \$)

Dış Ticaret	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hacim	364.601.325	351.436.241	403.209.747	408.321.238	391.177.924	371.187.171
Toplam ihracat	150.982.113	149.246.999	164.494.619	177.168.756	180.832.721	151.670.364
Toplam İthalat	213.619.211	202.189.241	238.715.127	231.152.482	210.345.202	219.516.806
Denge	-62.637.097	-52.942.242	-74.220.508	-53.983.726	-29.512.480	-67.846.441

Kaynak: TÜİK Dış Ticaret Veri Tabanı (2020).

Tablo 4’te göröldüğü gibi 2015’ten 2020’ye kadar Türkiye’nin ithalatı, ihracattan oldukça fazladır. Özellikle enerjide dışa bağımlı olan Türkiye’de bu sorun uzun yıllardır devam etmektedir. Dış ticaret açığı beraberinde cari açık problemi de yaratmakta, cari, açık yabancı sermaye ya da borçlanma ile finanse edilmektedir. Pandemi kaynaklı etki ile dış ticaret açığı 2015-2020 döneminde 29,5 milyar Dolar ile en düşük seviyeye gerilemiştir. Pandemi etkisinin azalması ve ticari faaliyetlerdeki gelişme ve enerji talebindeki artışa bağlı olarak 2020’de dış ticaret açığı tekrar yükselmiştir.

Türkiye’nin ticaret hacmi bakımından en çok ihracat yaptığı 10 ülke sırasıyla Almanya, İngiltere, İtalya, Irak, ABD, Fransa, İspanya, Hollanda, İsrail ve Rusya’dır. En çok ithalat yaptığı 10 ülke ise sırasıyla Rusya, Almanya, Çin, İtalya, Irak, Fransa, Hindistan, Güney Kore, İngiltere ve İran’dır (Ticaret Bakanlığı, 2020).

Toplam ihracat içinde Türkiye’nin başlıca ihraç ürünlerini %3,3 ile tarım ve orman ürünleri, % 2,0 ile madencilik ve taş ocaklığı, %93,9 ile de imalat sanayi (ilaç, bilgi işlem cihazları, elektrik makineleri, haberleşme cihazları, kimya, temizlik malzemeleri, boya, vernik, lastik ürünleri, demir çelik dışı metal, makine, uçak hariç ulaşım araçları, gıda, tekstil, giyim, orman ürünleri, kâğıt ürünleri, petrol ve kömür türevleri, çimento-kil, demir çelik, metal eşya vb.) ürünleri oluşturmaktadır. İthalatı ise % 4,2 ile tarım ve orman ürünleri, % 13 ile madenler, % 78,9 ile de toptan ve perakende ticaret (doğalgaz ve petrol, otomotiv ve elektronik aletler ithalatı) oluşturmaktadır (Doğruveri, 2018).

2.3. Türkiye’nin Gürcistan ile Dış Ticaret Analizi

21 Kasım 2007 tarihinde Gürcistan’ın başkenti Tiflis’te Gürcistan ve Türkiye arasında serbest ticaret anlaşması imzalanmıştır. 24 Eylül 2008 tarihinde T.C. Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İki komşu ülke arasında imzalanan serbest ticari anlaşması ile belirlenmiş mal gruplarında iki ülke arasındaki ticaretin kısmen veya tamamen serbestleştirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan STA sayesinde sonraki yıllarda iki ülke arasındaki ticaret hacmi oldukça artmıştır. Gürcistan Milli İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan 2019, 2020 ve 2021 yıllık verilere göre Gürcistan’ın Türkiye ile toplam karşılıklı ticaret hacmi sırasıyla 1 milyar 872 milyon dolar, 1 milyar 597 milyon dolar, 2 milyar 145 milyon dolar ile Türkiye, Gürcistan’ın en büyük ticari ortağı olmuştur. Aşağıda verilen Tablo 5 ve Tablo 6’da sırasıyla 2015-2020 döneminde Türkiye’nin Gürcistan’a olan mal ihracat ve ithalatı kalemler halinde gösterilmiştir. Standart uluslararası ticaret 1. düzey sınıflandırması (STIC) baz alınarak verilmiş olan Tablo 5 ve Tablo 6 da, 0 ile 9 arasında verilen 10’lu sınıflandırmada 0 canlı hayvan ve gıda maddeleri, 1 içki ve tütün ürünleri, 2 akaryakıt hariç yenilmeyen hammaddeleri, 3 mineral yakıtlar, yağlar ve alkali ürünleri, 4 hayvansal, bitkisel katı ve sıvı yağları, 5 başka yerde belirtilmeyen kimya sanayi ve ürünlerini, 6 başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş malları, 7 makineler ve taşıt araçlarını, 8 çeşitli mamul eşyaları ve son olarak 9’da sınıflandırılmamış eşyaları temsil etmektedir.

Tablo 5. Türkiye'nin Gürcistan ile Olan Mal İhracatı (Bin dolar)

Yıl	SITC Rev4 Düzey 1 (1 Digit) Ürün Sınıflandırılması									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2015	95392.3	5213.4	22532.4	12113.5	1718.2	268950.2	461403.1	245366.7	211272.6	3515.4
2016	105449.3	5340.5	22859.4	13965.6	1474.8	224484.4	468749.9	287231.2	219273.3	5123.1
2017	105424.9	7697.3	27624.9	8665.3	1785.2	243434.5	479223.4	271848.7	226443.5	1725.2
2018	114875.7	11124.7	31785.0	12022.2	1890.9	246060.5	510081.9	312893.7	231922.5	1663.7
2019	108314.6	3798.4	32237.1	40504.7	1605.1	284107.1	516529.1	385342.3	243077.2	1638.4
2020	106784.7	2001.7	28541.8	36371.4	1156.1	235027.8	493876.5	313257.6	183969.9	6593.9

Kaynak: Gürcistan Milli İstatistik Kurumu (2020).

Tablo 5’e bakıldığında 2015 yılından 2020 yılısonuna kadar Türkiye’nin Gürcistan pazarına en fazla başlıca sınıflara ayrılan işlenmiş mallar grubundan satış gerçekleştirdiği görülmektedir. Aynı dönemde en zayıf olan ticaret ise hayvansal, bitkisel katı ve sıvı yağlar mal grubundadır.

Genel olarak bakıldığında, dönem boyunca Türkiye'nin Gürcistan'a sattığı başlıca ürünlerin ilaç ve kimya, otomobil, demir-çelik ve siyah metal ürünleri, makine, plastik ve kauçuk, tekstil ve hazır giyim olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Türkiye'nin Gürcistan ile Olan Mal İthalatı (Bin dolar)

Yıl	SITC Rev4 Düzey 1 (1 Digt) Ürün Sınıflandırılması									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2015	23475.7	762.9	9197.0	18362.1	61245.0	8694.5	47827.6	5885.7	65978.7	493.2
2016	21223.7	1038.1	4024.9	13259.6	5547.1	12010.5	49687.3	4918.3	58345.7	3399.6
2017	15226.0	1015.7	9437.1	12843.7	6537.0	11475.3	82232.9	6349.0	68484.0	3074.4
2018	14647.1	8481.5	32102.1	14575.1	7505.2	11239.5	76076.3	6110.1	69240.2	1399.0
2019	9265.7	249.1	28201.1	4024.1	4735.2	6812.9	63207.1	5812.5	78205.7	1827.7
2020	15695.3	883.4	11341.8	2321.0	9919.6	5074.3	54323.9	9643.8	78878.9	2489.7

Kaynak: Gürcistan Milli İstatistik Kurumu (2020).

Tablo 6'da Türkiye'nin Gürcistan'dan satın aldığı başlıca ürünler görülmektedir. Dönem boyunca Türkiye'nin en fazla satın aldığı ürün çeşitli mamul eşyalardır. Aynı dönemde Türkiye'nin Gürcistan'dan en az satın aldığı ürün ise içki ve tütün grubudur. Genel olarak Türkiye'nin Gürcistan'dan satın aldığı başlıca mal listesi kumaş ve triko, metal hammaddeleri ve hurda, canlı hayvanlar ve gıda maddeleri, içki ve tütün, mamul eşya ve kimya sanayi ürünleri şeklindedir.

3. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (BALASSA Endeksi)

Ülkeler arası rekabet gücünün ölçümünü yapmak için çeşitli formüller ve endeksler oluşturulmuştur. Son zamanlarda yapılan çalışmalarda, ülkeler arası karşılaştırmalı üstünlüğün ölçülmesinde yaygın olarak kullanılan endeks Balassa (1977) endeksidir. Balassa Endeksi, ülkeler arasında dış ticaret gerçekleşikten sonra, ulusal veya uluslararası istatistik kurumları tarafından ülkelerin sattığı ve satın aldığı mallarla ilgili aylık ve yıllık verileri kullanmaktadır. Bu veriler analiz edilerek iki ülke arasında görece ticaret durumunun ne olduğu öğrenilmektedir. Ayrıca ihracat ve ithalat verilerini analiz ederek iki ülke arasında veya dünya pazarında ülkenin rekabet gücü ve karşılaştırmalı üstünlüğünün ölçümü yapılabilmektedir. Yukarıda bahsedildiği gibi, dünya pazarında ülkelerin karşılıklı rekabet gücü ölçümünde yaygın olarak Balassa açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük (Balassa, 1977) endeksi kullanılmaktadır.

$$AKÜ = \frac{X_{kt}^j / X_t^j}{X_{kt}^v / X_t^v} \quad (1)$$

t. dönem, j. ülke, k. ürün, v: dünya ihracatı

(1) numaralı denklemin pay kısmında X_{kt}^j : j. ülkenin t. dönemde k. ürünün ihracatını, X_t^j j. ülkenin t. dönemde toplam ihracatını,

(1) numaralı denklemin payda kısmında X_{kt}^v : t. dönemde k. ürünün toplam ihracatını, X_t^v t. dönemde dünya toplam ihracatını göstermektedir.

AKÜ değeri hesapladığında hesaplanan değer 1'den büyük çıkması incelenen ürün grubunda söz konusu ülkenin uzmanlaştığını göstermektedir. Eğer endeks değeri 1'den küçükse ülkenin söz konusu ürün grubunda uzmanlaşmadığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda anlatılan endeks Balassa (1977) tarafından geliştirilmiş ve hesaplama için ithalat rakamları da dâhil edilerek söz konusu mal gruplarında ülkelerin uzmanlaşma seviyesini veren bir endeks oluşturulmuştur.

$$AKÜ = \ln \left[\frac{X_{kt}^j / X_t^j}{X_{kt}^v / X_t^v} \right] \quad (2)$$

Bu endeks, bir ülkenin seçtiğimiz herhangi bir mal grubunda rekabet analizini göstermesinin yanında ülkeler arasında karşılaştırma da yapabilmektedir. Endeks hesaplandığında elde edilen değerlerin ne anlama geldiği aşağıda açıklanmaktadır.

Eğer elde edilen AKÜ endeksi (LnAkü) 0,5’ten büyükse o mal grubunda söz konusu ülkenin rekabet gücü yüksektir. Eğer elde edilen AKÜ endeksi (LnAkü) -0,5’ten düşükse o mal grubunda söz konusu ülkenin rekabet gücü düşüktür. LnAkü endeksinin sınırları -0,5 ve 0,5 arasındadır (Sandalcılar ve Cihan, 2018).

4. Literatür İncelemesi

Mevcut literatürde ülkelerarası ticaretinde rekabet gücünün ortaya konulması hem de ülkelerin hangi hizmet sektörlerinde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip oldukları belirlenmesi için kullanılan yöntemlerden birisi endeks hesaplamasıdır. Ülkelerarası ticarete rekabet gücünün ortaya konulması için endekslerini kullanan bazı seçilmiş çalışmalara bu başlık altında yer verilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde literatürde Türkiye-Gürcistan arasında karşılıklı dış ticaret analizi yapan çalışma sayısının yok denecek kadar az olduğu dikkati çekmektedir. Genellikle çalışmaların ülke grupları arasında yapıldığı görülmektedir.

Tablo 7. Literatürde Yer Alan Bazı Çalışmalar

Çalışma	Çalışma Konusu	Ülke Grubu	Periyot	Kullanılan Endeks
Balassa ve Noland (1989)	Japonya ve ABD'nin değişen karşılaştırmalı üstünlüğünü incelenmektedir. 57 birincil ve 167 üretilmiş ürün kategorisi için “açıklanmış” karşılaştırmalı üstünlük endeksleri türetilmiştir.	Japonya-ABD	1967-1983	Balassa AKÜ endeksi
Kim (1997)	Kore ve Japonya arasındaki endüstri-içi ticaret incelenmektedir. Yapılan çalışmada iki ülke arasında açıklanan karşılaştırmalı üstünlük ve ülkelerarası ticarete uzmanlaşma ortaya konulmaktadır.	Kore-Japonya	1975-1996	Balassa AKÜ endeksi / Grubel-Lloyd endeks
Utkulu ve Seymen (2004)	Sektörel düzeyde Türkiye'den AB'ye gerçekleşen ticaret akışlarının rekabet gücü incelenmektedir.	Türkiye-AB 15 Seçilmiş Ülke	1990-2002	Balassa AKÜ endeksi
Batra ve Khan (2005)	Küresel pazarda Hindistan ve Çin için açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük modellerinin benzerliklerinin sistematik değerlendirmesi yapılmaktadır.	Hindistan-Çin	2000-2003	Balassa AKÜ Endeksi
Shen ve Yanxiang Gu (2007)	Çin'den ABD'ye ihraç edilen mamul mal gruplarını belirlemek için 4 basamaklı SITC verilerini kullanılarak AKÜ endeksi hesaplanmaktadır.	ABD-ÇİN	1995-2006	Balassa AKÜ Endeksi
Serin ve Civan (2008)	AB pazarında seçilmiş tarım ürünleri için Türkiye'nin rekabet gücü incelenmektedir.	Türkiye-Avrupa Ülkeleri	1995-2005	Balassa AKÜ Endeksi

Tablo 7. Devamı

Kösekahya oğlu ve Özdamar (2011)	Türkiye, Çin ve Hindistan'ın rekabet güçleri farklı mal grupları için ayrı ayrı incelenmektedir.	Türkiye-Çin-Hindistan	1990-2009	Balassa AKÜ Endeksi
Reyes (2014)	Altı ASEAN üyesi ülkenin açıklanmış karşılaştırılabilir üstünlüğünü incelenmektedir.	Seçilmiş Asya Ülkesi	2007-2011	Balassa AKÜ Endeksi ve Lafay Endeksi
Erkekoğlu vd. (2014)	Kayseri'nin dünya ve Türkiye'ye göre Türkiye'nin ise dünyaya göre karşılaştırılabilir üstünlüğünü incelenmektedir.	Türkiye	2002-2012	Balassa AKÜ Endeksi
Şahin (2016)	Türkiye ve Çin arasındaki karşılaştırılabilir rekabet gücü incelenmektedir.	Türkiye- Çin	2000-2013	Balassa AKÜ Endeksi
Sandalcılar ve Cihan (2018)	Türkiye'nin Gürcistan pazarındaki rekabet gücü imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmasının kapsamında incelenmeye çalışılmıştır.	Türkiye-Gürcistan	2001-2016	Balassa AKÜ Endeksi
Özdemir (2019)	Türk plastik sektörünün rekabet gücü tespit edilmeye çalışılmaktadır.	Türkiye-Seçilmiş 20 AB Ülkesi	2001-2018	Balassa AKÜ Endeksi
Kuşat ve Denli (2021)	BRICS ülkeleri ve Türkiye'nin rekabet güçleri karşılaştırılmaktadır.	Türkiye-BRICS ülkeleri	2008-2019	Balassa AKÜ Endeksi
Yılmaz ve Genç (2021)	OECD Rev.3 kapsamında nitelendirilen "Teknoloji Yoğun Ürün" sınıflandırmasını gösteren sektörün ve sektördeki ürünlerin, rekabetçi seviyelerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.	Türkiye-OECD	2010-2019	Balassa AKÜ Endeksi
Dumrul ve Kılıçarslan (2022)	BRICS ülke grubu ve grubun her üye ülkesinde 12 hizmet alt sektörünün rekabet gücü incelenmektedir.	BRICS ülkeleri	2016-2020	Balassa AKÜ Endeksi

5. Türkiye-Gürcistan Dış Ticaretinde Rekabet Gücü Analizi

Türkiye'nin Gürcistan karşısında rekabet gücünü araştırmak üzere 2019 ve 2020 yılları ile sınırlandırılan çalışmada Balassa tarafından geliştiren endeks kullanılmıştır. SITC-Rev4 mal sınıflandırmasına göre ihracat ve ithalat verileri TÜİK ve GEOSTAT veri tabanından USD cinsinden elde edilmiş ve aylar itibarıyla iki ülke arasında AKÜ endeksi ayrı ayrı hesaplanmıştır. Analiz sonunda elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Tablo 8, 10 farklı mal grubunda Türkiye'nin Gürcistan karşısındaki rekabet gücü ile ilgili hesaplanan AKÜ endeks değerlerini vermektedir. Tablo incelendiğinde Türkiye için en fazla üstünlük 5 ve 7 numaralı mal gruplarında görölmektedir. 2 ve 9 numaralı mal gruplarında ise en düşük üstünlük görölmektedir. Ayrıca 1 ve 3 numaralı mal gruplarında Gürcistan'dan hiç ithalat yapılmayan aylar görölmektedir ve diğer aylarda üstünlük oldukça yüksek gerçekleşmiştir. Özetle, 2019 yılının ilk 6 aylık döneminde özellikle 0, 1, 4, 5, 6, 7 ve 8 mal gruplarında Türkiye üstünlük sahibiyken 2, 3 ve 9 mal gruplarında Türkiye'nin rekabet gücü zayıflamıştır.

Tablo 8. 2019 Yılı Ocak-Haziran Aylarında Türkiye’nin Gürcistan Karşısında Rekabet Gücü (AKÜ Endeksi)

2019 Yılı (Ocak-Haziran)	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
0- Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri	2,433	0,064	-0,181	0,136	1,224	2,171
1- İçki ve Tütün	6,131	2,619	İ.Y.	4,678	2,837	İ.Y.
2- Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Ham Maddeler	-1,865	-0,034	1,244	-0,699	-1,181	0,056
3- Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler	İ.Y.	-1,113	0,251	İ.Y.	0,273	-0,076
4- Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar	2,107	-1,699	0,822	-4,037	-0,499	1,407
5- Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Ürünleri	2,488	3,223	3,537	4,587	4,093	5,151
6- Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar	2,003	1,433	2,030	1,667	2,190	2,290
7- Makineler ve Taşıt Araçları	4,065	4,999	6,494	5,670	5,521	5,290
8- Çeşitli Mamul Eşya	1,078	0,970	1,285	0,720	1,253	1,032
9- SITC’de Sınıflandırılmamış Eşyalar	-0,815	-0,489	0,602	-0,316	1,038	-1,580

Not: İ.Y. : Türkiye’nin o mal grubundan o dönemde ithalatı yoktur.

Tablo 9’da 2019 yılının ikinci 6 aylık döneminde Türkiye’nin Gürcistan’a rekabet gücünü ölçmek üzere hesaplanan AKÜ endeks değerleri gösterilmektedir. 2019 yılının ilk 6 aylık dönemine göre özellikle 0, 1, 4, 5, 6, 7 ve 8 numaralı mal gruplarında Türkiye üstünlük sahibiyken 2, 3 ve 9 numaralı mal gruplarında Türkiye’nin rekabet gücünün zayıf olduğu ispat edilmiştir. Yılın ikinci döneminde ise durum değişmiş ve 1, 3, 4 ve 9 numaralı mal gruplarında Gürcistan’dan hiç ithalat yapılmayan aylar görülmektedir. Ayrıca bu dönemde Türkiye’nin rekabet gücü çoğu mal gruplarında yükselmiş ve sonuçta 2 ve 9 numaralı mal grupları hariç diğer mal gruplarında rekabet gücünün yüksek olduğu ispat edilmiştir. Özellikle en yüksek rekabet gücü 1, 5, 6 ve 7 mal gruplarında görülmektedir.

Tablo 9. 2019 Yıl Temmuz-Aralık Aylarında Türkiye’nin Gürcistan Karşısında Rekabet Gücü (AKÜ Endeksi)

2019 Yılı (Temmuz-Aralık)	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
0- Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri	0,975	3,250	3,216	4,611	4,743	2,715
1- İçki ve Tütün	2,346	İ.Y.	2,087	4,305	3,973	İ.Y.
2- Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Ham Maddeler	-0,269	0,045	1,041	0,924	0,825	0,850
3- Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler	1,033	1,313	İ.Y.	1,804	İ.Y.	-0,759
4- Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar	0,100	4,520	İ.Y.	İ.Y.	İ.Y.	1,646
5- Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Ürünleri	3,948	5,227	4,436	6,870	4,995	5,092
6- Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar	2,636	2,458	2,165	2,388	2,480	2,427
7- Makineler ve Taşıt Araçları	6,053	5,956	6,817	6,695	5,473	5,475
8- Çeşitli Mamul Eşya	1,258	2,376	1,807	1,374	1,509	1,284
9- SITC’de Sınıflandırılmamış Eşyalar	0,014	-0,248	-0,332	-1,096	İ.Y.	-2,036

Not: İ.Y. :Türkiye’nin o mal grubundan o dönemde ithalatı yoktur.

Tablo 10, 2020 yılının birinci 6 aylık döneminde (Ocak-Haziran) Türkiye’nin Gürcistan karşısındaki rekabet gücü ile ilgili hesaplanan AKÜ endeks değerlerini vermektedir. Bu dönemde Türkiye için en fazla rekabet üstünlüğü 1, 5, 6 ve 7 numaralı mal gruplarında görülmektedir. Bu dönemde düşük rekabet üstünlüğü ise 3, 4 ve 9 numaralı mal gruplarında görülmektedir. 2019 yılının Ocak-Haziran dönemi ile 2020 yılının Ocak-Haziran dönemi kıyasladığında ikinci dönemde Türkiye’nin rekabet gücünün zayıfladığı görülmektedir. Ayrıca, 2019 Ocak-Haziran

döneminde Türkiye'nin Gürcistan'dan ithal etmediği mal gruplarında 2020 yılının Ocak-Haziran döneminde ithalat yapıp rekabet gücünün zayıfladığı görölmektedir.

Tablo 10. 2020 Yıl Ocak-Haziran Aylarında Türkiye'nin Gürcistan Karşısında Rekabet Gücü (AKÜ Endeksi)

2020 Yılı (Ocak-Haziran)	Ocak	şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
0- Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri	0,783	0,411	1,352	0,795	0,600	2,734
1- İçki ve Tütün	5,280	2,456	2,403	3,069	İ.Y.	1,426
2- Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Ham Maddeler	0,184	0,518	0,892	1,020	0,538	0,664
3- Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler	0,214	0,416	-2,239	-1,580	0,296	0,335
4- Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar	-1,748	-2,853	0,586	-3,571	-0,524	-0,052
5- Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Ürünleri	7,038	5,658	5,114	4,406	3,805	2,851
6- Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar	1,948	2,159	1,884	1,798	2,772	2,289
7- Makineler ve Taşıt Araçları	6,060	7,959	6,298	8,045	5,887	7,431
8- Çeşitli Mamul Eşya	1,256	1,246	0,868	2,206	0,912	0,960
9- SITC'de Sınıflandırılmamış Eşyalar	-0,965	-0,123	İ.Y.	İ.Y.	-0,662	-1,499

Not: İ.Y. :Türkiye'nin o mal grubundan o dönemde ithalatı yoktur.

Tablo 11'de 2020 yılının Temmuz-Aralık aylarına ait veriler üzerinde AKÜ endeks hesaplaması yapılmıştır. Yapılan hesaplamaya göre, 2020 Ocak-Haziran ve 2020 Temmuz-Aralık dönemleri karşılaştırıldığında Türkiye'nin ikinci 6 ayda rekabet gücünün arttığı görölmektedir. Özellikle 0, 1, 5, 6 ve 7 mal gruplarında eskisine göre oldukça yükselen endeks rakamları Türkiye'nin rekabet gücünün çok arttığını göstermiştir. Ayrıca daha önce Gürcistan'dan ithal edilen malları, daha sonra Gürcistan'a ihracat yapan Türkiye karşılaştırmalı üstünlük sahibi olmuştur. Özetle, Covid-19 başladığında (2019 Ocak-Haziran) Türkiye'nin Gürcistan'a ile olan dış ticaretinde rekabet gücünün düştüğü daha sonra ise tekrar yükselerek daha da fazla mal grubunda hem rekabet gücü hem de üstünlük sahibi olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo-11. 2020 Yıl Temmuz-Kasım Aylarında Türkiye'nin Gürcistan Karşısında Rekabet Gücü (AKÜ Endeksi)

2020 Yılı (Temmuz-Aralık)	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
0- Canlı Hayvanlar ve Gıda Maddeleri	4,928	5,136	4,944	2,507	2,840	0,692
1- İçki ve Tütün	2,854	1,589	2,256	6,652	3,323	0,614
2- Akaryakıt Hariç Yenilmeyen Ham Maddeler	0,177	0,344	0,557	0,448	0,708	-0,863
3- Mineral Yakıtlar, Yağlar ve Alkali Ürünler	-1,369	1,043	-1,912	-2,076	-0,697	-0,558
4- Hayvansal, Bitkisel Katı ve Sıvı Yağlar, Mumlar	-2,802	6,278	İ.Y.	4,534	-1,000	-0,043
5- Başka Yerde Belirtilmeyen Kimya Sanayi ve Ürünleri	4,741	5,525	5,477	3,850	5,158	-0,713
6- Başlıca Sınıflara Ayrılan İşlenmiş Mallar	3,163	2,519	2,062	2,460	2,605	0,578
7- Makineler ve Taşıt Araçları	6,012	5,787	5,664	6,708	8,783	-0,015
8- Çeşitli Mamul Eşya	1,067	1,131	1,784	1,280	1,215	1,270
9- SITC'de Sınıflandırılmamış Eşyalar	-1,081	-0,956	-1,557	-2,143	-1,751	-1,926

Not: İ.Y. :Türkiye'nin o mal grubundan o dönemde ithalatı yoktur.

6. Sonuç

Dış ticaretin artırılması Türkiye için en önemli önceliktir. Türkiye dış ticaretini geliştirmek için her yıl yeni adımlar atmaktadır. İhracatı her yıl artan Türkiye, giderek dünya pazarında önemli bir rol üstlenmeye başlamıştır. Türkiye dış ticaretini genişletmek için komşu ülkeler ve dünya pazarında önemli konuma sahip devletlerle yeni STA yapmaktadır.

Günümüzde Türkiye’de 37 adet STA ile farklı ülkeler ile kolaylaştırılmış halde dış ticaret yürütülmektedir. Bunlardan biri olan sınır komşusu Gürcistan ile serbest ticaret anlaşması, 21 Kasım 2007 tarihinde imzalanmış ve 24 Eylül 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Covid-19 virüsünün son zamanlarda yayılması hem dünya pazarları hem de ulusal pazarlar üzerinde büyük etki yaratmıştır. Bu süreçte ülkelerin dış ticarete rekabet gücü oldukça değişmiştir. Bu amaçla Türkiye ile Gürcistan arasında 2019-2020 döneminde iki ülkenin rekabet gücü Balassa AKÜ endeksi kullanılarak Covid 19 pandemisi dönemi için incelenmiştir. Bu analiz için standart uluslararası ticaret 1. düzey sınıflandırması (STIC) baz alınmıştır.

Türkiye’nin Gürcistan’la yaptığı dış ticaret, ülkeler tarafından imzalanan STA’lar sonrasında hızla artmış ve Türkiye, Gürcistan’ın en önemli ticaret ortaklarından biri haline gelmiştir. İki ülkenin sınır komşusu ve birbirine yakın olmasının da bu gelişmede önemli katkısı olmuştur. Türkiye’nin Gürcistan’la dış ticaretinde rekabet gücünün AKÜ endeksi hesaplandığı bu çalışmada, özellikle Covid-19 pandemisinin ilk etkilerinin görüldüğü 2019 yılı ilk yarısında Türkiye’nin rekabet gücünde düşüş olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte 2019’un ikinci yarısı ve pandemi etkilerinin ağırlaştığı, ülkelerde kapanmaların ve üretime ara vermelerin yaşandığı 2019’un ikinci yarısı ve 2020’de Türkiye’nin Gürcistan’a karşı dış ticarete rekabet gücünün tekrar arttığı görülmüştür. Genel olarak incelenen dönem içerisinde Türkiye’nin 2 ve 9 numaralı mal gruplarında rekabet gücünün düşük, 1,5,6 ve 7 numaralı mal gruplarında ise çok yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç göstermektedir ki, Türkiye’nin komşularıyla dış ticarete rekabet gücünü artırması ülkenin ihracatına ve dolayısıyla dış ticaret açığının kapanmasına da olumlu etki yapacaktır. Yıllardır döviz açığını yabancı sermaye girişleriyle kapatmaya çalışan Türkiye’de bu durumun daha fazla sürdürülebilir olmadığı sıkça dile getirilirken, döviz kazandırıcı faaliyetlerin en önemlisi olan ihracatın teşvik edilmesi ve komşu ülkelerle ilişkilerin iyileştirilmesi gerekliliği önemli bir politika hedefi olarak bir kez daha karşımıza çıkmıştır. Araştırma sonuçları karşılıklı ticarete Türkiye’nin avantajlı durumda olduğunu ortaya koymuşsa da, her iki ülke için de yapılan ticarete konu olan ürünlerin düşük katma değerli oluşu toplam ticaret hacminin de yüksek olmamasına neden olmaktadır. Türkiye, katma değeri yüksek ürün üretiminde uzmanlaşıp bu ürünlerin ihracatında rekabet gücünü arttırmak için gerekli teşvik edici ve yönlendirici politikaları bir an evvel hayata geçirmelidir. Gürcistan için de benzer bir sonuç karşımıza çıkmıştır. Gürcistan da ülkenin dış ticaret gelirlerinin artması için ihracatçı sektörler daha fazla teşvik verilmeli ve yatırımlar politik olarak bu alanlara yönlendirilmelidir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Araştırmacıların Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Adıgüzel, M. (2013). Küresel rekabet gücünün ölçülmesi ve Türkiye bağlamında bir değerlendirme. *Akademik Bakış Dergisi*, 37, 3-7. Erişim adresi: <https://www.akademikbakis.org/>
- Balassa, B. (1977). Trade liberalisation and “revealed” comparative advantage. *The Manchester School*, 33(2), 99-123. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/>
- Balassa, B. and Noland, M. (1989). Revealed comparative advantage in Japan and the United States. *Journal of International Economic Integration*, 4(2), 8-22. Retrieved from <https://www.jstor.org/>
- Batra, A. and Khan, Z. (2005). *Revealed comparative advantage: An analysis for India and China* (Econstor Working Paper No. 168). 168, 27-43. Retrieved from <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/176190/1/icrier-wp-168.pdf>
- Dışışleri Bakanlığı. (2020). *Dünya ticaret örgütü*. Erişim adresi: https://www.mfa.gov.tr/dunya-ticaret-orgutu___dto_.tr.mfa
- Dışışleri Bakanlığı (2019). Gürcistan Ekonomisi. Erişim adresi: <https://www.mfa.gov.tr/gurcistan-ekonomisi.tr.mfa>
- Doğruveri. (2018). *Türkiye dış ticaret istatistikleri*. Erişim adresi: <https://medium.com/dogruveri/t%C3%BCrkiye-d%C4%B1%C5%9F-ticaret-i-CC%87statistikleri-d643efc9fd46>
- Erkekoğlu, H., Kılıçarslan, Z. ve Gökna, H. (2014). Kayseri ilinin mobilya sektörü rekabet gücü: Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük endeksi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 44, 1-22. <https://doi.org/10.18070/euiibfd.91468>
- Gürcistan Milli İstatistik Kurumu. (2020). *SITC-3 mal sınıflandırmasına göre Gürcistan'ın Türkiye ile dış ticareti* [Veri seti]. Erişim adresi: <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/713/sagareo-vachrobis-erteulis-ghirebulebis-indeksebi>
- Kırıkkale Ticaret ve Sanayi Odası. (2021). *Gürcistan ülke raporu*. Erişim adresi: <https://www.kirikkaletso.org.tr/ktso/dosyalar/G%C3%9CRC%C4%B0STAN-2021.pdf>
- Kösekahyaoglu, L. ve Özdamar, G. (2011). Türkiye, Çin ve Hindistan'ın sektörel rekabet gücü üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 31-35. Erişim adresi: <https://uludag.edu.tr/iibfdergi>
- Kuşat, N. ve Denli, E.A. (2021). Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere göre Türkiye-BRICS rekabet gücü analizi (2008-2019). *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 96-108. <https://doi.org/10.33707/akuiibfd.839333>
- Kılıçarslan, Z. ve Dumrul, Y. (2022). BRICS ülkelerinin hizmet ticaretinde açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükleri. *Fiscaoeconomia*, 6(1), 99-115. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1034136>
- Kim, J.H. (1997). Intra-industry trade, revealed comparative advantage, and trade specialization: The case of Korea-Japan trade. *S-Spase*, 36, 521-546. Retrieved from <https://s-space.snu.ac.kr/>
- Özdemir, A. (2019). *Türkiye plastik sektöründe uluslararası rekabet gücünün açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler kuramı açısından analizi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Reyes, G.U. (2014). Examining the revealed comparative advantage of the ASEAN 6 countries using the Balassa index and Lafay index. *Journal of Global Business and Trade*, 10(1), 2-11. Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=2999228>
- Shen, G. and Gu, A.Y. (2007). Revealed comparative advantage, intra- industry trade and the US manufacturing trade deficit with China. *China and World Economy*, 15(6), 87-103. <https://doi.org/10.1111/j.1749-124X.2007.00094.x>
- Serin, V. and Civan, A. (2008). Revealed comparative advantage and competitiveness: A case study for Turkey towards the EU. *Journal of Economic and Social research*, 10(2), 29-40. Retrieved from <https://citeseerx.ist.psu.edu/v>

- Sandalcılar, A.R. ve Cihan, K.A. (2018). Türkiye ile Gürcistan arasındaki dış ticaretin sektörel analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 365-369. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.454036>
- Seyidoğlu, H. (2017). *Uluslararası iktisat, teori, politika ve uygulama* (21. bs.). İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Şahin, D. (2016). Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler yönetimi ile Türkiye ve Çin’in sektörel rekabet gücünün karşılaştırmalı analizi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 127-148. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/kusbd/>
- Ticaret Bakanlığı. (2020). *Dış ticaret istatistikleri*. Erişim adresi: <https://ticaret.gov.tr/istatistikler/dis-ticaret-istatistikleri>
- Tutar, H., Demir, E., Demir, M. ve İnce, O.G. (2013). *İş dünyası için Gürcistan rehberi*. Erişim adresi: <https://www.serka.gov.tr/dokumanflipbook/is-dunyasi-icin-gurcistan-rehberi/256>
- TÜİK. (2020). *SITC* [Veri Seti]. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1>
- Utkulu, U. and Seymen, D. (2004). Revealed comparative advantage and competitiveness: Evidence for Turkey vis-à-vis the EU/15. *In European trade study group 6th annual conference, ETSG* (pp. 1-26). Retrieved from <https://www.etsg.org/>
- Yılmaz, M. ve Genç, E.G. (2021) Gıda ürünleri ve içecek sektörünün, Balassa (Akü) endeksine göre analizi. *Journal of Business Innovation and Governance*, 4(2), 44-50. <https://doi.org/10.54472/jobig.978591>

THE COMPETITIVENESS OF TURKEY IN THE FOREIGN TRADE WITH GEORGIA: ANALYSIS WITH THE BALASSA RCA INDEX

EXTENDED SUMMARY

Purpose

There are very few studies conducted regarding the Georgian economy which is categorized as one of the transitional economies that were formed after the disintegration of Russia. In the past few years, the mutual trade relations between Georgia and Turkey have been increasing rapidly. Therefore, the increase in the number of studies being conducted in analyzing the mutual trade relations between the above-mentioned nations is of significant importance because of the value that it can add to this field. The main goal of this study is to make a significant contribution in this field by determining the competitiveness of rapidly increasing mutual trade relations between Georgia and Turkey, in accordance with basic sectors, during the Pandemic period. The developments and changes that occurred during the COVID-19 pandemic caused the economies of various countries to shrink. Alike other countries, Turkey has also been affected by this situation. In this study, the goal is to identify how the competitiveness of foreign trade between Turkey and Georgia within the “STIC level 1, a product group of 10” has been affected and the developments and changes that have come to the surface.

Literature Review

After Balassa and Noava (1989), one of the most important studies in the field, the number of researches has rapidly increased. The studies conducted by Batra and Khan (2005), Serin and Civan (2008), Reyes (2014), Özdemir (2019), Dumrul and Kılıçarslan (2022) can be listed in the literature of this field. Furthermore, it is important to mention that, in the literature, the evaluation of the competitiveness of international foreign trade is generally done for definitive business groups. For example: In this field, there are numerous studies conducted regarding the evaluation of the competitiveness of mutual foreign trade between Turkey and one of its most significant trade partners, the European Union. Utkulu and Symen (2004), Serin and Civan (2008), and Özdemir (2019) are some of the studies conducted on this respective subject. On the other hand, the number of studies that are available in the field regarding the transitional economies formed after 1991 is very limited. Even though there are several studies regarding the subject, there are hardly any studies that target the foreign trade competitiveness power between Turkey and Georg. Especially, the study by Sandalcılar and Ayran (2018) is commendable.

Methods

In this study, the measurement of competitiveness of the foreign trade between Turkey and Georgia is evaluated using the Revealed Competitiveness Index (RCA) which was developed by Balassa (1977) and is at large used in the literature. This method allows us to evaluate and compare the competitiveness between countries as well as to determine the expertise of countries in various product groups. Therefore, this method is widely preferred in the literature.

Results

This study analyses the period limited to 2019- 2020 and this period is further divided into smaller periods of 6 months. The research shows that the competitiveness of foreign trade between Turkey and Georgia has generally decreased in the first half of 2019 when the effects of the pandemic were first emerging and then increased in the following months after the recovery. In general, it has been established in this study that the competitiveness of Turkey the product groups 2 and 9 is low, while it is extremely high for product groups 1,5,6, and 7. Although the results of the research conducted on mutual trade show that Turkey has an advantage, the fact that the products which are subjects of trade for both countries are of low value has an adverse effect on the total volume of trade causing it to be low ultimately. In order to increase its competitiveness in the export of high-value products, Turkey should put on special effort to gain an expertise in high value products and implement the much required encouraging and guiding policies as soon as possible. The same scenario applies for Georgia. It should also create encouragements for the sectors related to exports and guide the investments politically to these fields for the development as well as the increment of the country’s foreign trade income.